ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 1961

Vyhlásené: 02.05.1961 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah tohto dokumentu má informatívny charakter.

40

ZÁKON

z 18. apríla 1961

o obrane Československej socialistickej republiky

Československý ľud pod vedením Komunistickej strany Československa buduje vyspelú socialistickú spoločnosť a zhromažďuje sily pre prechod ku komunizmu. Touto cestou kráča ruka v ruke s ľudom Sväzu sovietskych socialistických republík a všetkých ostatných krajín svetovej socialistickej sústavy, ktorej je naša republika pevným článkom. Chce žiť v mieri a v priateľstve so všetkými národmi sveta a prispievať k mierovému spolužitiu a k dobrým vzťahom medzi štátmi s rôznym spoločenským zriadením. Dokiaľ existuje imperializmus, zostáva vo svete pôda pre agresívne vojny. Imperialistické štáty vytvárajú vojenské útočné bloky, budujú hustú sieť vojnových základní a organizujú podvratnú činnosť proti socialistickým krajinám. V západnej Európe pomáhajú formovať novú západonemeckú revanšistickú armádu a vyzbrojujú ju najmodernejšími zbraňami hromadného ničenia. Proti týmto úkladom buduje náš ľud spoľahlivú obranu svojej vlasti, ktorá sa opiera o hospodársky rozmach republiky, o politickú a morálnu jednotu nášho ľudu a o spojenectvo s ľudom Sväzu sovietskych socialistických republík a ostatných socialistických krajín, ktorého základným pilierom je Varšavská zmluva. So zreteľom na veľkú závažnosť neustáleho zdokonaľovania obrany slobody a socialistických vymožeností nášho ľudu sa Národné zhromaždenie Československej socialistickej republiky uznieslo na tomto zákone:

PRVÁ ČASŤ
ZÁKLADNÉ USTANOVENIA

§ 1

(1) Na zabezpečenie mierového rozvoja socialistickej spoločnosti je potrebné, aby sa náležite uplatňovala obranná funkcia štátu a budovala obrana Československej socialistickej republiky. Táto obrana je založená na mohutnom a stále sa rozvíjajúcom národnom hospodárstve, na politickej uvedomelosti ľudu a jeho odhodlaní brániť svoju vlasť.

(2) Náš ľud je rozhodnutý brániť vymoženosti socialistického zriadenia proti každému nepriateľovi. V tomto vlasteneckom úsilí vedie ho Komunistická strana Československa, ktorá riadi zabezpečovanie najvyššej obranyschopnosti krajiny.

(3) Na obranu vlasti spája československý ľud svoje úsilie v duchu proletárskeho internacionalizmu s ľudom Sväzu sovietskych socialistických republík a ostatných socialistických krajín pevnými spojeneckými zväzkami, ktorých výrazom je Varšavská zmluva.

§ 2

Obrana republiky zahrňuje opatrenia na zabezpečenie obranyschopnosti krajiny v mieri i vo vojne na všetkých úsekoch hospodárskeho a spoločenského života, najmä budovanie ozbrojených síl a zvyšovanie ich bojovej pohotovosti v súlade s požiadavkami súčasného vojenstva. Nedeliteľnou

súčasťou obrany republiky sú opatrenia v národnom hospodárstve, opatrenia na obranu v krajoch a okresoch a na ochranu pred nepriateľskými vzdušnými útokmi a príprava občanov na obranu.

§ 3

Zastupiteľské sbory, ostatné orgány štátu, hospodárske, spoločenské a iné organizácie robia všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie najvyššej obranyschopnosti krajiny. Opierajú sa pritom o tvorivú iniciatívu a priamu účasť pracujúcich.

§ 4

(1) Obrana vlasti a jej socialistického zriadenia je vrcholnou povinnosťou a vecou cti každého občana, je obranou životných záujmov každého príslušníka socialistickej spoločnosti. Na výzvu na obranu vlasti vynaloží každý svoje sily a prostriedky na dosiahnutie konečného víťazstva nad nepriateľom. Povinnosti ukladané týmto zákonom v záujme obrany vyplývajú z potreby organizovať pracujúci ľud v jeho úsilí o obranu socialistického štátu.

(2) Na zabezpečenie obrany republiky, najmä za brannej pohotovosti štátu (§ 5), môže vláda podrobne upraviť povinnosti vyplývajúce z odseku 1, pokiaľ nie sú upravené v ďalších ustanoveniach zákona.

DRUHÁ ČASŤ
OBRANA ZA BRANNEJ POHOTOVOSTI ŠTÁTU

§ 5
Branná pohotovosť štátu

Štát vstupuje do brannej pohotovosti nariadením mobilizácie ozbrojených síl, vyhlásením vojnového stavu alebo vypovedaním vojny, a to dňom, keď sa urobilo niektoré z uvedených opatrení. Branná pohotovosť štátu končí dňom, ktorý určí prezident republiky.

Pracovné úlohy občanov a úprava pracovných pomerov

§ 6

(1) Za brannej pohotovosti štátu občania plnia s najväčším úsilím a obetavosťou pracovné úlohy všade tam, kde to vyžaduje zabezpečenie obrany republiky. Tým sa uplatňuje ich záujem a aktívna účasť na obrane vlasti.

(2) Za brannej pohotovosti štátu môže sa občanom v záujme obrany republiky uložiť

a) zotrvať v zamestnaní a podľa potreby konať práce, ktoré nepatria k ich pravidelnému zamestnaniu, prípadne pracovať i mimo miesta pravidelného zamestnania,

b) nastúpiť zamestnanie, ktoré sa im pridelí,

c) konať časove obmedzené práce, ktoré sa budú od nich požadovať na zdolanie nárazových alebo mimoriadnych úloh pre obranu republiky (osobné úkony).

(3) Opatrenia uvedené v odseku 2 vyhlasuje vláda.

(4) Na ubytovanie občanov, ktorým sa uložili úlohy podľa odseku 2, môžu sa od každého požadovať potrebné priestory a prostriedky.

§ 7

Vláda môže za brannej pohotovosti štátu upravovať pracovné pomery, najmä ich vznik a zánik, pracovný čas a iné pracovné podmienky.

§ 8
Opatrenia v národnom hospodárstve

(1) Celé národné hospodárstvo je plánovite riadené tak, aby sa mohutným rozvojom výroby zabezpečila obranyschopnosť krajiny.

(2) Za brannej pohotovosti štátu môžu vláda alebo orgány ňou splnomocnené rozhodnúť o zmenách v riadení národného hospodárstva a o zvláštnej úprave výroby, obehu a spotreby vecných prostriedkov, aby sa náležite zabezpečili potreby obrany republiky.

§ 9
Využitie vecných prostriedkov pre účely obrany

Za brannej pohotovosti zabezpečuje štát potreby obrany vecnými prostriedkami z národného majetku a dbá, aby sa plne využili na splnenie úloh obrany. Taktiež ľudové družstvá a občania usilujú, aby sa splnili všetky úlohy obrany, a na to poskytujú s najväčšou obetavosťou všetko, čo je na ich zabezpečenie potrebné.

Poskytovanie vecných prostriedkov pre účely obrany

§ 10

Ak nepostačia vecné prostriedky z národného majetku, môže sa za brannej pohotovosti štátu každému uložiť poskytnúť na účely obrany potrebné vecné prostriedky, ktoré má v držaní.

§ 11

(1) Poskytnúť vecné prostriedky znamená

a) odovzdať požadované vecné prostriedky do užívania alebo vlastníctva štátu,

b) naložiť s nimi podľa pokynov alebo

c) strpieť, aby sa s nimi naložilo určeným spôsobom.

(2) Ten, komu sa uložilo odovzdať vecné prostriedky do užívania alebo do vlastníctva, je povinný odovzdať ich v určenom čase, na určenom mieste, v použiteľnom stave a s určeným príslušenstvom.

§ 12

(1) Vláda vydá vykonávacie predpisy, v ktorých najmä určí, kto ukladá povinnosť poskytnúť potrebné vecné prostriedky, kto určuje osoby a organizácie povinné poskytnúť vecné prostriedky a kto a akým spôsobom vecné prostriedky preberá.

(2) Vláda alebo orgán ňou poverený môže už v mieri určiť, ktoré vecné prostriedky pre účely obrany sa poskytnú za brannej pohotovosti štátu, a uložiť ich držiteľom povinnosť podrobiť ich súpisu a prehliadke a udržovať ich v použiteľnom stave.

§ 13
Opatrenia na ochranu obyvateľstva

Ak je to nevyhnutne treba, môže sa z určeného miestneho obvodu odsunúť obyvateľstvo a vecné prostriedky. Na ubytovanie odsunutých osôb a na uloženie odsunutých vecných prostriedkov môžu sa od každého požadovať potrebné priestory a prostriedky.

§ 14
Opatrenia mimo času brannej pohotovosti štátu

Vláda môže zaviesť účinnosť jednotlivých ustanovení tejto časti zákona i mimo času brannej pohotovosti štátu, ak sú zvýšenou mierou ohrozené zvrchovanosť štátu a jeho socialistické zriadenie alebo ak to vyžadujú medzinárodné zmluvné záväzky o spoločnej obrane proti napadnutiu.

TRETIA ČASŤ
CIVILNÁ OBRANA

§ 15

Civilná obrana ako súčasť obrany republiky zahrňuje opatrenia na zabezpečenie ochrany a obrany obyvateľstva pred následkami nepriateľských vzdušných útokov, na vytvorenie podmienok pre plynulý chod hospodárskeho života pri nepriateľských vzdušných útokoch a na odstraňovanie následkov týchto útokov. Občania sa aktívne a uvedomele zapájajú do plnenia úloh civilnej obrany organizovanej a vykonávanej štátnymi orgánmi, hospodárskymi a dobrovoľnými spoločenskými organizáciami.

§ 16

(1) Na zabezpečenie úloh civilnej obrany môžu sa na základe rozhodnutia vlády ukladať povinnosti občanom a organizáciám.

(2) Riadenie civilnej obrany prislúcha ministrovi vnútra.

ŠTVRTÁ ČASŤ
PRÍPRAVA OBČANOV NA OBRANU REPUBLIKY

§ 17

(1) Na zabezpečenie obrany republiky zúčastňujú sa občania prípravy na plnenie úloh obrany.

(2) Účasť občanov na príprave na obranu vyplýva z ich záujmov o zabezpečenie obrany republiky, z ich uvedomelosti a odhodlania brániť svoju vlasť.

§ 18

Príprava občanov zahrňuje brannú, telesnú a zdravotnícku prípravu, prípravu na civilnú obranu a ostatnú potrebnú prípravu; organizujú ju dobrovoľné organizácie, predovšetkým Sväz pre spoluprácu s armádou, Československý sväz telesnej výchovy, Československý červený kríž a Československý sväz požiarnej ochrany, ďalej štátne orgány, školy, hospodárske a iné organizácie.

PIATA ČASŤ
ĎALŠIE OPATRENIA V ZÁUJME OBRANY REPUBLIKY

§ 19
Prípravy a preskúšavanie opatrení pre čas brannej pohotovosti štátu

(1) V súvislosti s prípravami alebo preskúšavaním opatrení pre čas brannej pohotovosti štátu môžu vláda, národné výbory alebo vládou poverení ministri ukladať povinnosti štátnym orgánom, hospodárskym, spoločenským a iným organizáciám i občanom.

(2) O požadovaní dopravných prostriedkov a zemných a cestných strojov na mobilizačné cvičenie ozbrojených síl rozhoduje minister národnej obrany.

(3) Držiteľ je povinný odovzdať prostriedok alebo stroj v určenom čase, na určenom mieste, v použiteľnom stave a s určeným príslušenstvom.

§ 20
Výstavba podnikov z hľadiska obrany

Pri výstavbe podnikov a zariadení a pri rozmiestňovaní výroby treba dbať na záujmy obrany republiky.

§ 21
Úprava pozemkov

(1) Vojenská správa alebo orgány Ministerstva vnútra môžu z hľadiska obrany republiky určiť územie, kde ku zmene povrchu pôdy treba ich súhlas. Vojenská správa alebo orgány Ministerstva vnútra môžu pritom určiť, ako sa má zmena vykonať.

(2) V týchto územiach môže okresný národný výbor na návrh vojenskej správy alebo orgánu Ministerstva vnútra uložiť vlastníkom alebo užívateľom pozemkov vykonanie zmien povrchu pôdy.

§ 22
Prístup na niektoré miesta

(1) Prístup na miesta, kde sú umiestnené zariadenia slúžiace na obranu republiky, môže sa na návrh vojenskej správy alebo orgánov Ministerstva vnútra okresným národným výborom zakázať alebo viazať osobitným povolením.

(2) Za vojenského cvičenia, pri presunoch vojsk alebo za brannej pohotovosti štátu môže sa na návrh vojenskej správy okresným národným výborom zakázať, obmedziť alebo podľa potreby inak upraviť prístup do určitých ďalších priestorov, ako aj pobyt a doprava v nich. Vo výnimočných prípadoch, keď by hrozilo nebezpečie z omeškania, urobí nevyhnutné opatrenia priamo vojenský veliteľ a vyrozumie o nich príslušný okresný národný výbor.

§ 23
Používanie pozemkov pri cvičeniach

Ozbrojené sily a bezpečnostné sbory Ministerstva vnútra sú oprávnené po dohode s príslušným národným výborom používať na cvičenie pozemky a komunikácie, ktoré sú na to potrebné, ak im nestačia pre cvičenie ich vlastné pozemky; sú však pritom povinné čo najviac šetriť poľnohospodárske a lesné kultúry, komunikácie, stavby a ostatné zariadenia.

§ 24
Ubytovanie ozbrojených síl

(1) Ozbrojené sily sú spravidla ubytované vo vlastných objektoch. Ak nemožno ozbrojené sily ubytovať vo vlastných objektoch, sú držitelia vhodných objektov a prostriedkov na ubytovanie povinní poskytnúť ubytovanie a prostriedky preň potrebné (ubytovacia povinnosť).

(2) Držiteľov povinných poskytnúť ubytovanie a prostriedky preň potrebné určí na žiadosť vojenskej správy alebo orgánov Ministerstva vnútra príslušný miestny národný výbor, ktorý im zároveň uloží ubytovaciu povinnosť. V naliehavých prípadoch môže vojenská správa alebo orgán Ministerstva vnútra uložiť ubytovaciu povinnosť priamo držiteľom. O uložení tejto povinnosti vyrozumie príslušný miestny národný výbor.

(3) Vláda určí rozsah ubytovacej povinnosti, spôsob poskytovania ubytovania a prostriedkov preň potrebných a ďalšie podrobnosti na vykonanie odsekov 1 a 2.

§ 25
Vyvlastnenie

(1) Ak to vyžaduje záujem obrany republiky, možno potrebné nehnuteľnosti alebo práva k nim vyvlastniť, ak ich nemožno získať dohodou. Vyvlastnením možno dosiahnuť strpenie opatrení, ktoré obmedzujú výkon vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam alebo iného vecného práva, zriadenie vecných práv k nehnuteľnostiam, prechod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam alebo postúpenie, obmedzenie alebo zrušenie iného vecného práva.

(2) Prechodom vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vyvlastnením zanikajú všetky práva tretích osôb k nej, pokiaľ výmer o vyvlastnení neurčí inak.

(3) Vyvlastnenie vykonáva na návrh vojenskej správy alebo orgánu Ministerstva vnútra okresný národný výbor alebo miestny národný výbor, ak je stavebným úradom. Na účely, pre ktoré možno vykonať vyvlastnenie, môže národný výbor povoliť vstup na nehnuteľnosti a ich užívanie pred začatím vyvlastňovacieho konania.

(4) Ak vyžaduje použitie vyvlastnených nehnuteľností premenu lesnej alebo poľnohospodárskej pôdy, ku ktorej by inak bolo potrebné osobitné povolenie, toto povolenie netreba.

(5) Vláda upraví nariadením rozsah a spôsob vyvlastnenia, užívania nehnuteľností pred začatím vyvlastňovacieho konania a ďalšie podrobnosti.

ŠIESTA ČASŤ
USTANOVENIA O NÁHRADÁCH

§ 26
Náhrady pri plnení pracovných úloh a za poskytnuté vecné prostriedky

(1) Občanom, ktorí boli pridelení do zamestnania [§ 6 ods. 2 písm. b)] sa poskytne náhrada cestovných, sťahovacích a iných výdavkov a prípadne mzdové vyrovnanie.

(2) Občanom povolaným na osobné úkony [§ 6 ods. 2 písm. c)] sa poskytne potrebné ubytovanie, stravovanie, doprava na pracovisko a späť a prípadne aj odmena za vykonanú prácu.

(3) Pri poskytnutí vecných prostriedkov prislúcha náhrada

a) za vecné prostriedky odovzdané do užívania alebo do vlastníctva [§ 11 ods. 1 písm. a)],

b) za škody vzniknuté z nakladania s vecnými prostriedkami podľa určených dispozícií [§ 11 ods. 1 písm. b) a c)].

§ 27
Ostatné druhy náhrad

(1) Za poskytnutie dopravných prostriedkov alebo strojov na mobilizačné cvičenie ozbrojených síl (§ 19) dostane držiteľ od vojenskej správy primeranú náhradu, ktorej výška sa určí podľa všeobecných predpisov, a náhradu prípadnej škody.

(2) Náklad na vykonanie požadovaných zmien povrchu pôdy uhradzuje vlastníkovi alebo užívateľovi pozemku ten, kto vykonanie zmeny požadoval (§ 21 ods. 2).

(3) Škodu spôsobenú cvičeniami ozbrojených síl a bezpečnostných sborov Ministerstva vnútra na nehnuteľnostiach a poľnohospodárskych a lesných kultúrach uhradzuje štát (§ 23).

(4) Za ubytovanie poskytnuté podľa ustanovení § 6 ods. 4, § 13 a § 24 a za vyvlastnené nehnuteľnosti a práva pre účely obrany (§ 25) prislúcha náhrada.

(5) Za iné ujmy vzniknuté z plnenia povinností na obranu republiky prislúcha náhrada v prípadoch určených v predpisoch vydaných na vykonanie tohto zákona.

§ 28
Vojnové škody

Na škody, ktoré boli spôsobené nepriateľom, vlastným alebo spojeneckým vojskom v boji alebo v priamej súvislosti s bojom, ustanovenia tohto zákona sa nevzťahujú; tieto škody sa posudzujú ako vojnové škody podľa osobitných predpisov.

SIEDMA ČASŤ
SPOLOČNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

§ 29

Povinnosti ukladané podľa tohto zákona v záujme ozbrojených síl môžu sa ukladať i v prospech spojeneckých ozbrojených síl.

§ 30

(1) Ak nevyplýva z ustanovení tohto zákona nič iné, zostávajú ustanovenia iných zákonov, upravujúcich opatrenia na obranu republiky a jej prípravu, nedotknuté.

(2) Pre osobné úkony pre potreby ozbrojených síl platia ustanovenia tohto zákona a jeho vykonávacích predpisov, pokiaľ branný zákon alebo predpisy vydané podľa neho neustanovujú ináč.

(3) Pre dôchodkové zabezpečenie osôb povolaných na osobné úkony podľa tohto zákona, účastníkov civilnej obrany a účastníkov prípravy na obranu republiky platia ustanovenia §§ 34, 35 a 37 zákona č. 55/1956 Zb. o sociálnom zabezpečení.

(4) Pokiaľ tento zákon alebo predpisy vydané podľa neho neustanovujú odchýlky, platia pre konanie podľa tohto zákona všeobecné predpisy o konaní vo veciach správnych.

(5) Pri uplatňovaní požiadaviek na zabezpečenie civilnej obrany majú orgány Ministerstva vnútra oprávnenia podľa § 23 zákona č. 87/1958 Zb. o stavebnom poriadku ako vojenská správa.

§ 31

Opatrenia urobené pred vyhlásením zákona a v zhode s ním považujú sa za opatrenia podľa tohto zákona.

§ 32

Ďalšie predpisy potrebné na vykonanie tohto zákona môže vydať vláda alebo ňou poverení vedúci ústredných orgánov štátnej správy.

§ 33

Zrušujú sa

a) zákon č. 131/1936 Zb. o obrane štátu,

b) zákon č. 2/1924 Zb. o poštových holuboch,

c) zákon č. 117/1924 Zb. o požadovaní dopravných prostriedkov pre vojenské účely v znení zákona č. 25/1936 Zb.,

d) zákon č. 68/1932 Zb. o požadovaní dopravných prostriedkov pre vojenské účely v mieri,

e) zákon č. 63/1935 Zb. o vyvlastnení pre účely obrany štátu,

f) zákon č. 82/1935 Zb. o ochrane a obrane proti leteckým útokom v znení zákona č. 75/1938 Zb.,

g) zákon č. 33/1936 Zb. o civilných strážnikoch vojenskej správy,

h) zákon č. 320/1936 Zb. o zmene správnej pôsobnosti vojenských útvarov v znení zákona č. 104/1947 Zb.,

vl. nariadenie č. 146/1950 Zb. o prenesení správnej pôsobnosti z veliteľstiev oblastí na veliteľstvá okruhov,

i) zákon č. 94/1950 Zb. o ubytovaní brannej moci a Sboru národnej bezpečnosti,

j) zákon č. 92/1951 Zb. o brannej výchove, zákon č. 87/1952 Zb. o reorganizácii brannej výchovy,

k) § 36 ods. 2 zákona č. 55/1956 Zb. o sociálnom zabezpečení

a všetky predpisy vydané na ich vykonanie.

§ 34

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia; vykonajú ho všetci členovia vlády a národné výbory.

Novotný v. r.

Fierlinger v. r.

v z. Dolanský v. r.

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, 813 11 Bratislava, tel.: 02 571 01 000, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.